

פרוטוקול מס' 281

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
תל-אביב, כ"ד בטבת תשל"ג - 29.12.1972, שעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
י. גולדשמידט
מ. ביבי
מ. בן-פורח
ש. פרידמן
י. ארידור

מוזמנים:
י. קרפ - משרד המשפטים

מזכיר הועדה:
ר. מלחי

קצרנית:
מ. איזנברג

סדר-היום:
חוק לתיקון פקודת הראיות (נוסח חדש),
תשל"ב-1972 (המשך הדיון)

693

(נוסח כ"א ז.ל.ז.)

חוק לתיקון פקודת הראיות (נוסח חדש), חשל"ב-1972

היו"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.
אנו ממשיכים בדיון בחוק לתיקון
פקודת הראיות (נוסח חדש), חשל"ב-1972.

בודאי קבלתם את מאמרו של . רוב
הדברים מקובלים על החברים כאן.

המחלוקת בישיבה האחרונה הייתה סביב סעיף
35א, הדין בתיקון חוק בתי המשפט. אני מבין שהגב' קרפ הכינה לנו
הצעת פתרון.

י. קרפ: אינני יודעת אם זה פתרון. אבל אני רוצה
להבהיר את הדברים כפי שאנו רואים אותם
כאשר אנו אומרים שחלק מהדברים ייקבעו בתקנות.

ההצעה שלנו היא, שהתקנות תקבענה כי
מי שרוצה שהתביעה האזרחית תצורף לתביעה הפלילית לאחר מתן פסק-הדין,
צריך להודיע, עוד בהליך הפלילי, על יצונו שהצבר ייעשה. ואז כאשר
נגזר הדין - והצירוף ייעשה רק אם הנאשם הורשע - יודיעו לתובע שהוא
רשאי, תוך 15 יום, להגיש כתב תביעה אזרחי בלוויית תצהיר המפרט את
העובדות והמסמכים המוכיחים את העובדות, כי הכוונה לקבוע פרוצדורה
יותר מקוצרת על ידי מסמכים. הצד השני תהיה לו הזדמנות להגיש כתב
הגנה בדרך מקוצרת של תצהירים ושל שמות העדים שהוא רוצה להביא להוכחת
הנזק. ואז יתנהל הדיון האזרחי בדרך מקוצרת זו. בית המשפט יקבע
תאריך לדיון באופן שיהיה מרווח זמן בין הישיבות, כאילו זה היה המשך
של המשפט הפלילי; זאת אומרת ההנחה היא שהמשפט לא יהיה כעבור שנה,
אלא במידת האפשר במועד קרוב, ואז ימשיך אותו שופט לדון בתביעה
האזרחית. זו ראייה כללית של הדברים.

אני שוב מבקשת לומר, שהצעה זו איננה
תחליף לעיקר המקרים שאנו רואים כדרך אפשרית במקום מה שהצענו, שפסק
הדין ישמש ראייה, אלא באותם מקרים שהתובע בוחר לקצר את ההליכים.

היו"ר י. גולדשמידט: את מציעה להשאיר את הסעיף כפי שהוא?

י. קרפ: אני מציעה למחוק את המלה "מייד". לאחר
גזר הדין של הנאשם, ניתנת לתובע האזרחי
אפשרות להגיש כתב תביעה שלו. ואז כמובן שזה לא יהיה באותו רצף
של הדיון הפלילי, אלא בישיבה אחרת.

מ. ביבי: גב' קרפ אמרה שלפני מתן גזר הדין יודיע
התובע על רצונו. יש בזה חשש ראייה, כאילו
הנתבע עומד להיות מורשע בדיון. מתי אפשר לצרף את התביעה? כאשר
כאשר האדם הורשע בדיון. אם אומרים לתובע האזרחי שהוא רשאי לצרף
תביעה אזרחית, האם אין בזה חשש של הפחדת הנאשם?

י. קרפ: כל בקשה כזאת היא על-תנאי שהנאשם יורשע.
מה שהתובע רוצה בהודעה הרישומית הוא,
שיוודיעו לו שנגזר דינו של הנאשם, כי אחרת לא ידע על המועד בו יוכל
להגיש את התביעה. הבקשה מוגשת מתוך הנחה ראשונה שבמקרה של הרשעה,
הוא רוצה לצרף את התביעה האזרחית. אבל מוטב שיאמר "במקרה של הרשעה",
כי החוק מאפשר לצרף במקרה של הרשעה.

מ. ביבי:

לא הייתי רוצה שהתביעה תוגש לפני גזר הדין, כי יש חשש של הפחדת הנאשם, כאילו הוא עומד להיות מורשע. אם נוכל להזיז מועד צירוף התביעה לאחר גזר הדין, זה יהיה הרבה יותר שקול. אני רוצה למנוע חשש של הסלת אימה על מישהו.

ש. פרידמן:

בדרך כלל אינני רואה את הפגם שחושש מפניו חבר הכנסת ביבי. אני מדמה את הדבר למקרה שבו אומר השופט לאדם שעומד להיות מואשם בפלילים: אינך חייב להפליל את עצמך. במקרה זה יאמר השופט: לפי התקנות יש לך זכות לשמור על זכותך לצרף תביעה. לכן אינני רואה את החשש שרואה חבר הכנסת ביבי, שמא יש בכך רמז לנאשם שהוא עומד להיות מואשם. אם תמורת זאת יקוצר כל התהליך, כי בזה אני מאפשר לקבוע שכאשר יבוא האישדם ברצף סביר ימשך הדיון גם בתביעה האזרחית, אני צריך לומר שהיתרון הוא גדול יותר מאשר החסרון שאפשר היה לראות באיום-כביכול.

מ. ביבי:

מה יגרע מהיתרון אם נזיז את הדבר למועד הכרעת הדין?

ש. פרידמן:

אמנם אין הכרח שעל ידי כך יוארך התהליך, אבל יש בכך למראית עין התחלת הליך שני. יש בכך משום חסרון, לא מהותי, אבל חסרון פורמלי.

מ. בן-פורח:

מה הפגם בכך אם בתחילת המשפט יודיע השופט על אפשרות זו, למרות שהדבר ישנו בתקנות?

היו"ר י. גולדשמידט:

חבר הכנסת ארידור העלה את החשש לגבי המתנת התובע האזרחי והאפשרות שיבחר לו את השופט. לא ראיתי שהדבר בא על תיקונו על ידי התקנות. האם הצעת משרד המשפטים היא, שייאמר בחוק שסדרים אלה ייקבעו בתקנות?

י. קרפ:

יש פה אי-הבנה. ההצעה שלנו לא הייתה, שהשופט יודיע לתובע האזרחי שהוא יכול לצרף את התביעה. התובע האזרחי יצטרך להודיע בזמן ההליך הפלילי, אם הוא מתכוון לצרף את התביעה האזרחית או לא. אין זה ענין לשופט ואין בזה איום.

מדוע לא הצמדנו את נקודת הפתיחה לשלב של גזר הדין? כי רצינו לאפשר הודעה לתובע האזרחי עד מתן פסק הדין, כי אחרת לא יוכל לדעת מתי להגיש את התביעה; הוא יצטרך לשבח בבית המשפט בזמן הדיון הפלילי ולקפוץ כאשר ניתן פסק הדין. את זאת רצינו למנוע על ידי הסלת חובה על מזכירות בית המשפט להודיע לתובע האזרחי. יכול להיות שאפשר יהיה לקבוע שיצטרך להגיש את התביעה האזרחית בשלב הכרעת הדין. ברוב המכריע של המקרים אין הבדל זמן בין הכרעת הדין וגזר הדין; כך שלמעשה זה אותו שלב.

באשר לבחירת השופט, מלכתחילה לא הייתה ברורה לי טענתו של חבר הכנסת ארידור כאילו יש בחירה או מתן עדיפות לתובע. החוק מעניק לו עדיפות בזה שהוא אומר שהשופט שהכריע בתביעה הפלילית הוא שישב בתביעה האזרחית. אבל זה רחוק מבחירת שופט. אנו ידענו מלכתחילה ששופט שדן בענין, יש לו עדיפות מסוימת בזה שהוא ער לענינים, הוא שמע את העובדות והוא יכול להניע את הגלגלים של התביעה האזרחית ביתר קלות מאשר שופט שמביאים לו את הראיות והוא צריך ללמוד אותן. אין זה אומר שיש בחירה אישית של השופט. הוא בחר אותו לא מפני שמצא חן בעיניו, אלא מפני שהוא יושב בתביעה הפלילית.

התובע האזרחי יכול לומר: אני מחכה,
ואולי "בהגרלה" הבאה יצא השופט שאני

היו"ר י. גולדשמידט:

רוצה בו.

י. קרפ:

לא רצינו להתערב בתהליך הבחירה של התובע,
כמו שלא חייבנו אותו להגיש את פסק הדין
כראיה. התובע האזרחי יכול לומר: הקביעה של השופט בענין רשלנות
חורמת אינה מוצאת חן בעיני; אינני רוצה שפסק הדין ישמש נגדי, לכן
אני מעדיף להפעיל את הפרוצדורה מחדש. נכון שזה עלול לסכל
את כל העניין אבל ~~ההחלטה~~ יעדיף לעשות זאת משיקולים של
קיצור התהליך. באותה מידה אנו אומרים גם פה: התובע ישקול שיקוליו;
אם הוא מעונין בסעד מהיר, לא ישקול את השיקול של שופט שמוצא חן בעיני
אישי או לא, אלא יכריע לטובת סדר הדין. אם מבחינת הזמן הדבר אינו
משנה לו, איננו יכולים לאכוף עליו לקחת את הסיכון של המסקנות והמימצאים
לפי מה שאנו מציעים בסעיף 42(א).

מה בדבר הזכרת התקנות?

היו"ר י. גולדשמידט:

י. קרפ:

אין מניעה לכחוב, שסדרי הדיון יקבעו
בתקנות; אנו סבורים שזה מיותר, כי קיימת
סמכות כללית. אבל אפשר להוסיף זאת.

ההרשאה הכללית אנה מגבילה את השר בתקנות.
האם במקרה זה אין צורך בהגבלה?

היו"ר י. גולדשמידט:

אין צורך.

מ. בן-פורת:

כלומר, הנוסח לא יהיה "רשאי להתקין תקנות"
אלא "יחקין תקנות".

היו"ר י. גולדשמידט:

או "ייקבעו בתקנות".

י. קרפ:

זה מחייב את השר שלא להפעיל את הסעיף עד
שתיינה תקנות.

היו"ר י. גולדשמידט:

האלמנטים שיכללו בתקנת הם: ההליכים,
המועד והשלב.

מ. בן-פורת:

בית המשפט יודיע לתובע האזרחי הפוטנציאלי...

היו"ר י. גולדשמידט:

התובע האזרחי הפוטנציאלי צריך להודיע לבית
המשפט שהוא רוצה להצטרף, אם תהיה הרשעה.

י. קרפ:

עד מתי הוא צריך להודיע?

היו"ר י. גולדשמידט:

עד הכרעת הדין. המלים "הוגשה נגדו תביעה
אזרחית" עלולות להטעות, משום שאם אנו מבקשים
ממנו בשלב שלפני הכרעת הדין להודיע על רצונו להצטרף, ואת התביעה הוא
צריך להגיש לאחר גזר הדין, מלים אלו אינן להן מקום.

י. קרפ:

מה יהיה נוסח הסעיף?

ש. פרידמן:

נוסח הסעיף יהיה:
"הורשע אדם בבית משפט בשל עבירה, רשאי
השופט שפסק במשפט הפלילי, מיד לאחר שגזר
דינו של הנאשם, לדון בתביעה האזרחית שהוגשה
בשל העובדות המהוות את העבירה".

י. קרפ:

י. ק ר פ .

אני רוצה להוסיף את הפסקה :
התקנות חקבענה את הפרוצדורה גם לגבי

הערעור.

י. ארידור:

לדעתי, לא פתרנו שום שאלה. כמובן, תמיד אפשר לפתור כל בעייה בתקנות. על כל שאלה שאני יכול להציג, אפשר לומר לי שהיא תבוא על פתרונה בתקנות. אבל זו איננה יכולה להיות הדרך. לדוגמה, אני שואל: מה זה פסק דין מרשיע? האם זה פסק דין מרשיע לגמרי או באופן חלקי? נניח שאדם מואשם בשתי עבירות רשלנות ומורשע באחת; התובע האזרחי אין לו שום השפעה על פסק הדין ומהלכו והוא קשור במימצאים. יש צדק מסויים כאשר אומרים לו: יש פסק דין, אתה רוצה להסתמך עליו, תיקח אותו כפי שהוא. אבל אם אינו יודע מה יהיה הפסק הדין, והוא מסתמך עליו, יכול להיות שזה ממוטט את התביעה כולה. לכן מבחינה מעשית אף אח לא ירצה להסתמך על סעיף זה.

ומה פירוש הדבר "תוך שבועיים" התובע האזרחי צריך להיות במצב שהנזק גובש. במשפט נזיקין הנזק אינו מתגבש מהר. בתאונה רצינית אי אפשר לדעת את הנזק הרפואי אלא כעבור 4-6 חודשים. הבטוח הלאומי נוהג לקבוע אחוזי נכות זמניים בגבולות זמן של 4-6 חודשים. משפט פלילי נגמר די מהר. לכל הדיעות הוא יגמר יותר מהר מהמשפט האזרחי ולפני שנתגבש סופית הנזק האזרחי. תקופת ההתיישנות של שנתיים על נזיקין אזרחיים הוארכה לתקופה הכללית של 7 שנים משום שהנזק הרפואי אינו מתגבש אפילו תוך שנתיים. אם אומרים לאדם שהוא צריך להגיש את התביעה האזרחית תוך שבועיים, הוא יעמוד בפני שוקת שבורה. אם היתה לאדם ברירה - ניחא; אך כאן מסילים עליו חובה לצרף את התביעה האזרחית.

לתוך האזרחי לא תהיה עמדה בערעור הפלילי. והרי בזה תלוי גורל התביעה שלו.

התקנות חקבענה, שוא יהיה צד לערעור.

י. ק ר פ .

י. ארידור:

התביעה האזרחית עוד לא התבררה, והוא יהיה צד לערעור הפלילי? משרד המשפטים מציע שלתובע לא תהיה השפעה במשפט הפלילי. אני מקבל קו זה של משרד המשפטים. יוצא שבא אזרח שנפגע ומנסה לשכנע את בית המשפט להרשיע אדם או לזכות אדם. זה שריד מהחוקים העותומניים. בחוק העותומני היו דברים דומים אבל לא מרחיקי לכת עד כדי כך. הוא יכול היה להיות צד בתביעה האזרחית. אבל לא היה לו סטטוס לצורך סיכומים במשפט פלילי, אלא רק לצורך הבאת ראיות. כאן ניתנת לו זכות לבוא לבית המשפט ולטעון שאין לזכות אדם בגלל זה שלו יש אינטרס כספי ולא בגלל אינטרס צבורי.

בישיבה הקודמת העליתי את השאלה, מה קורה כאשר יש הרכב של שלושה שופטים לפי סעיף 212. והעליתי את השאלה של ערכאות הערעור. אם התביעה הוגשה לבית משפט השלום תהיינה לתובע האזרחי שתי ערכאות ערעור על תביעה של 10,000 לירות; אם הוא מגיש את התביעה לבית המשפט המחוזי, תהיה לו ערכאת ערעור אחת - בית המשפט העליון. צריך לתת מענה אחיד לשאלה זו.

הרי הדבר מותנה בגודל התביעה.

מ. ביבי:

מוצע לבטל את התקרה.

י. ארידור:

י. קרפ:

איננו מציעים לבטל את התקרה.

היו"ר י. גולדשמידט:

אינך שולל את הגישה של יצירת קשר בין המימצאים של המשפט הפלילי ובין התביעה

האזרחית?

י. ארידור:

לא.

היו"ר י. גולדשמידט:

השאלה היא מה אתה מציע? האם אתה מציע כי רק במקרה שתחגלגל תביעה אזרחית לשופט שישב בתהליך פלילי, יחול סעיף 42א, כלומר המימצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי יהיו קבלים במשפט אזרחי כראייה? אם כן, אתה תולה את הדבר על בלימה.

י. ארידור:

אינני מציע זאת.

היו"ר י. גולדשמידט:

אולי אתה מוכן לומר מה אתה מציע?

י. קרפ:

חבר הכנסת ארידור, אמרת שאנו כופים אליו לצרף תביעה אזרחית למרות שפסק הדין אינו מוצא חן בעיניו. זה לא מה שאנו מציעים. אמרנו שאחרי שניתן גזר הדין יהיה רשאי התובע האזרחי להגיש כתב תביעה. אם בחר שלא ללכת בדרך זו - יש דרך הרגילה. אני חושבת שבזה נופל עיקר ההתנגדות שלך.

י. ארידור:

אם יש לו ברירה לאחר שניתן פסק דין מרשיע לצרף או לא לצרף תביעה אזרחית, זה מוריד נימוקים רציניים. אבל אז נשאר הנימוק של בחירת השופט.

אני מציע שנקבע עקרון פשוט: המימצאים והמסקנות של פסק דין במשפט פלילי יכולים לשמש ראיה במשפט אזרחי, אם התובע בוחר בהם, כפוף לאפשרות מסוימת להביא ראיות סותרות. זה אינו קשור בשאלה, בפני איזה בית משפט זה מובא. אם מקבלים את העקרון, הם משמשים ראיה בכל בית משפט. ואז אפשר להגיד שתהיה פרוצדורה מקוצרת אם התביעה תתברר בפני אותו שופט שישב בתביעה הפלילית.

י. קרפ:

בסעיף 42ד אנו אומרים, שבפני אותו שופט יראו את המימצאים והמסקנות שנקבעו במשפט הפלילי כאילו נקבעו במשפט האזרחי.

י. ארידור:

אני מוכן לקבל את העקרון של סעיף 42ד כולו. אני רק מבקש להחיל אותו בכל המקרים.

היו"ר י. גולדשמידט:

אתה ער להבדל בתוקף המימצאים שנקבעו במשפט הפלילי בין שני המקרים - בין המקרים לפי סעיפים 42א, 42ב, 42ג ובין המקרים לפי סעיף 42ד; במקרים הראשונים ישמשו ראיה לכאורה ובמקרים האחרים ישמשו ראיה מכרעת. או שאחא מבטל את ההבדל או שאתה צריך לייחד אותו למקרים מסויימים. הצעת החוק מייחדת את החוקף המוחלט של הראיות למקרה שאותו שופט יושב בדין.

י. ארידור:

לצרכי הדיון ברגע זה לא איכפת לי אם זה יהיה לפי העקרון של סעיף 42א.ב.ג. או לפי העקרון של סעיף 42ד. אני מוכן לקבל את העקרון של סעיף 42ד

ולהציע שיחול בכל המקרים. משרד המשפטים מציע רק טכניקה לזירוז ההליך. ואני חושב שענין זירוז ההליכים אינו יכול להשפיע על מהות הראיות. אפשר לומר שמבחינה פרוצדורלית התביעה האזרחית תובא לפני אותו שופט שדן בתביעה הפלילית. אבל אינני רואה את הקשר בין זירוז התהליך שהוא תהליך טכני שנוגע לאדמיניסטרציה של בתי המשפט ואפילו לא לתקנות ובין מהות הראיות. נשיא בית המשפט נותן עדיפות למשפט מסויים. ואפשר לתת הנחיות לשופטי השלום הראשיים ולנשיאי בתי המשפט המחוזיים: משפטים אחת אתה תורה לברר מייד. אבל מה הקשר בין זירוז התהליך הטכני ובין משקלו של פסק הדין הפלילי?

היו"ר י. גולדשמידט: אתה קושר דברים שאין קשר ביניהם. הקשר הוא בזהות השופט ולא בזירוז התהליך. אנו יכולים לחשוב על זירוז התהליך בדרך שאינה מביאה לידי זהות השופט. ואז לא נעניק חוקף נוסף לצורך הראיות. אבל אם אנו מביאים לזהות השופט, נעניק זירוז נוסף. אך לא בגלל הזירוז נגדיל משקל הראיות.

י. ארידור: אנו אומרים שכאשר התביעה האזרחית באה לפני אותו שופט, ההליך מקבל צורה מזוהת. ומשום כך אנו נותנים משקל מיוחד לראיות.

היו"ר י. גולדשמידט: אני מבקש שחבר הכנסת ארידור יגיש לנו הצעתו לסעיף זה. ואנו נעייף בהצעה. מאידך הגב' קרפ תנסח את הסעיף, תוסיף בסעיף ב' מה ייאמר בתקנות כפי שהציע חבר הכנסת בן-פורת. וכאשר תהיינה לפנינו שתי הצעות נבחן איזו מהן עדיפה. כולנו עמלים כדי להוציא מתחת ידינו דבר מתוקן; כמורך כמונו. אבל בחילופי מלים אינני רואה שאנ מחקדמים; אנו יושבים על מדוכת סעיף זה זו הישיבה השנייה והדברים אינם מתבהרים כפי שהם יכולים להתבהר כאשר תהיינה לפנינו שתי הצעות מנוסחות.

י. קרפ: כל ההבדל המשמעותי הוא שחבר הכנסת ארידור טוען להאחדת השיטה. ונדמה לי שבענין זה אין אחדות דעים בוועדה. ועל כל פנים יושב-ראש הוועדה טוען שלא יכולה להיות האחדת השיטה, כאשר אין זהות של השופט.

י. ארידור: בן אס-יש לי הצעה אחרת ובין אם איך לי הצעה אחרת, אינני רואה עצמי משוחרר מלבקר את ההצעה שלפנינו. עובדה היא שבהצעה שלפנינו יש הרבה פגמים. איננו יכולים לקבל הצעה שחגרום לתקלות. לא קל לשכנע ב-10 דקות בוועדה.

היו"ר י. גולדשמידט: אני מצטער, זה לא 10 דקות. אנו הקדשנו לסעיף זה שעה בישיבה הקודמת ולמעלה משעה בישיבה זו. כך שהבקורת הושמעה. יש דברים הנראים לחברי הוועדה הנמצאים כאן כדברים מתקנים. אתה יכול לחלוק על כך. אבל אני מבין שחברי הוועדה ראו תיקונים המאפשרים קבלת סעיף זה.

זו איננה סיטואציה חדשה לא היתה ואיננה עשויה להיות בכל חוק ובכל סעיף. לא אקבל אם תאמר שאנו מטפלים טיפול פזיז או חפוז בסעיף זה. בודאי שזו רפורמה רצינית בנהגים. ואני חושב שאנו מקדישים לכך תשומת הלב המלאה.

י. ארידור: לא אומר שיש טיפול פזיז.

ש. פרידמן: האם קבענו עמדה באשר לשאלת הראיות לכאורה?

י. קרפ: אני התייעצתי עם מר שלי לגבי הנוהג שלנו בכתיבה לגבי ראיה לכאורה, והוא אמר שהמלה "לכאורה" מיותרת, כי אם אנו רוצים שהראיה תהיה מכרעת, אנו כותבים מכרעת. אבל כאשר הגיע לידי תיקון מס' 2 של חוק דיני הראיות ראיתי שכתוב בו "לכאורה". לצורך הבהרה אפשר גם פה להוסיף את המלים "לכאורה".

לגבי סעיף 42ג, קבענו שהראיה תהיה לכאורה, והשאלה היא - כיצד אפשר לסתור אותה. הקו שקבענו הוא - הבחנה בין קבוצות אנשים; מי שלא היה צד להליך הפלילי הראיה לא תחייב אותו במידה כזאת שלא יוכל להביא ראיות לסתור. התובע במשפט האזרחי, שפסק הדין קבע בו מימצאים לרעתו, כמו לשלנות תורמת, לא יהיה מוגבל להביא ראיות כדי לסתור, כי הוא לא היה צד להליך הפלילי. יש חריג לענין זה. אנו ראינו את החליף וחברות הבטוח כאילו הם היו צדדים למשפט הפלילי, כי אם נתחיל לתת להם להביא מימצאים לסתור, אנו פותחים את המשפט מחדש ולא הועלנו ולא כלום.

לעומת זאת אם יש אדם שאחריותו נובעת מאחריות האדם שהורשע, שאינו חברת בטוח, שחייב לשלם ברגע שניתן פסק דין נגד הנאשם, כמו מעביד, הוא יהיה בגדר צד שלישי למשפט. והוא יכול להביא ראיות לסתור בלי רשות בית המשפט. לגבי אנשים שהגבלנו את הרשות שלהם להביא ראיות לסתור, לא אמרנו שלא יוכלו בכלל להביא ראיות לסתור, אלא הגבלנו זאת לרשות בית המשפט. לגבי עדות שכבר נשמעה או הוגשה, לא יוכלו להביא אותה כי ההנחה היא שמיצו את האפשרות שלהם להשמיע בבית המשפט בהליך הפלילי. סברנו שכדאי להגביל, אם כי מלכתחילה זה לא היה בדו"ח של השופט זוסמן. אבל השופט זוסמן הסכים להצעה שהבאנו לפניו משום החשש שאנשים יבואו לבית המשפט ויבקשו להשמיע אותן עדויות שנשמעו וירך לבית המשפט ויסכים.

היו"ר י. גולדשמידט: להביא ראיות לסתור, האם פירוש הדבר לתקוף את הראיות שהיו או להביא עובדות חדשות שלא היו?

י. ארידור: בסעיף 42ג כתוב: "לא יהיה המורשע אן חליפו או מי שחב לחובו הפסוק רשאי להביא ראיות לסתור אלא ברשות בית המשפט." זה בא להקל על המורשע.

י. קרפ: זה בא להכביד עליו.

י. ארידור: המורשע, לא צריך לאפשר לו להביא ראיות לסתור. אלה שלא היתה להם אפשרות להתגונן במשפט פלילי ועכשו באים לחייב אותם, להם צריכה להנתן האפשרות להביא ראיות לסתור. איך פותרים בעייה זו בסעיף 35א?

י. קרפ: יש על כך תשובה בסעיף 42ד(ב).

י. ארידור: אני מקבל עקרון זה. לגבי השאלה למה הכוונה בראיות לסתור, האם רק לראיות ממש או להוכחת עובדות חדשות? אני חושב שראיה לסתור צריכה להיות כל דבר שיש בו להביע עמדה חולקת על מה שקבע בית המשפט.

היו"ר י. גולדשמידט: מה שאיננו ראייה לסתור הוא הטיעון בנקודה משפטית.

מ. ביבי: אלא אם היא חדשה.

י. ארידור: טיעון משפטי איננו ראיה.

י. קרפ:

נקודה זו אינה ברורה לגמרי. אולי נצטרך להבהירה.

פרידמן:

האם הנקודה המשפטית כלולה במסקנות ובמימצאים?

י. קרפ:

בהחלט. וזו היתה הכוונה שלנו. אבל חבר הכנסת ארידור אמר שאולי הטיעון בנקודה משפטית הוא לא בדיוק ראייתי. כך שאם נצטמצם בנוסח "להביא ראיות לסתור" יכול להיות שבזה אנו פותחים פתח לטיעון משפטי מחודש בלי רשות בית המשפט. ולזה לא היתה הכוונה. בענין זה אני מוכנה להביא תשובה בישיבה הבאה.

היו"ר י. גולדשמידט:

זו נקודה חשובה מאד, כי נדמה לי שבעיקר רצו לקבוע שלא יתחדש הטיעון המשפטי. לכן צריך להבהיר נקודה זו.

י. ארידור:

מה מצפים משופט לפי סעיף 35א? לאחר שקבע השופט שאדם עבר באור אדום ברמזור שלח אותו לשלושה חדשים לבית סהר, האם מצפים שהוא יחליט - על יסוד ראייה שהובאה בתביעה האזרחית, שהאדם עבר באור ירוק?

היו"ר י. גולדשמידט:

הוא לא יכנס לשום דיון.

י. ארידור:

הוא יכנס לדיון כאשר יש צד זולת המורשע.

י. קרפ:

אינני מניחה שהצד השלישי שהצטרף לתביעה יביא ראיות שהנאשם אינו אשם.

י. ארידור:

יש לו כל האפשרות להוכיח שהנאשם אינו אשם. זה מראה כמה מסוכן הדבר כאשר אין נוקטים בגישה עקרונית וחושבים שעל ידי העברת התביעה האזרחית לאותו שופט פותרים בעיות.

היו"ר י. גולדשמידט:

בדיון במליאה טען חבר הכנסת אנקוריון לגבי סעיף 42ג, שאותו הגיון הקיים בריפא של הסעיף צריך להיות גם בסיפא.

י. קרפ:

אם אנו פותחים פתח לשופט לתת רשות, אנו צריכים למחוק את הסיפא, כי היא אינה מוסיפה שום דבר. אנו רצינו לחסום פתח לאפשרות של משחק מצד מי שמיצה את המעמד הזינסה להפעיל לחץ על השופט שיתן רשות מיוחדת ויפתח מחדש את המשפט. את זאת אנו רוצים למנוע.

מ. בן-פורת:

השאלה היא, מה הם האלמנטים הנכללים בראייה.

י. קרפ:

הכוונה היא לדברים שכבר נשמעו. כלומר, לא יכול אדם לבקש מהשופט להביא ראיות לגבי דברים שנאמרו ונקודות שנחקר עליהן הנאשם.

מ. בן-פורת:

ראייה יכולה להיות מורכבת מעובדות. ובמשך הזמן יכולות להתגלות עובדות סותרות.

י. קרפ:

אז אין זו אותה ראייה. הקושי מתעורר לגבי אותו עד שהעיד, אלא שלא העיד בנקודה זו, והנאשם רוצה להעיד אותו. השאלה היא, האם זו ראייה שנשמעה או ראייה שלא נשמעה?

היו"ר י. גולדשמידט:

ההבחנה בין מה שנאמר "להביא ראיה לסתור" ובין ראייה שכבר נשמעה, אינה ברורה.

מ. בן-פורת:

סעיף זה הוא סעיף המפתח של החוק. אם נאפשר יותר מדי הבאת ראיות לסתור, כל

מגמת החוק מתבטלת.

מ. ביבי:

אני מבין את החשש לגבי סעיף 42ג. אבל לדעתי אם ראייה כבר הובאה, אין בית המשפט יכול להרשות להביאה מחדש. אבל אם כולה או חלקה לא הובאה, בית המשפט ירשה להביאה במסיבות מיוחדות. לכן אין מקום לחששות.

ש. פרידמן:

נחאר לעצמנו שעד מרשיע נחקר והעיד שהרמזור היה אדום כאשר פלוני נסע, ומתגלה שהנאשם לא יכול היה לראות זאת. דבר זה לא היה ידוע. הוא מתגלה על ידי צלום נוסף שלא היה לפני השופט.

י. קרפ:

זו ראייה חדשה.

ש. פרידמן:

אם נאמר ראייה שכבר נשמעה, הושמע שהרמזור היה אדום. לא הושמע הטיעון הנגדי שפלוני לא יכול היה לראות את האור האדום. מה סיבה של ראייה זו? נראה לי שנקודה זו חייבת הבהרה.

י. קרפ:

הקושי אינו מתעורר בדוגמה שנחת. הקושי מתעורר אם אותו עד שהעיד שהתחלף הרמזור ולא נחקר על האפשרות של הנאשם לראות, ורוצים להעיד אותו, אם אפשר להעיד אותו?

י. ארידור:

מה פירוש הדבר שהשופט לא ירשה להביא ראיה שנשמעה או הוגשה? כאשר כותבים שהמימצאים והמסקנות מהווים ראיה, אין הגיון שירשו להביא ראיות מחדש כדי לסתור המימצאים והמסקנות. בשביל זה אין צורך להביא אותם. הם רשומים בפרוטוקול של בית המשפט.

י. קרפ:

רוצים שבית המשפט יתרשם.

י. ארידור:

אבל הפרוטוקול מהווה ראיה. לפי 42ג אין צורך להביא מחדש.

י. קרפ:

כאשר אדם רוצה למשוך את המשפט ואומר: אמנם העד העיד, אבל אם חשמע אותו, תתלשם...

י. ארידור:

במקרה זה אין צורך להביא את הראיה. מתי צריך להביא ראיה? כאשר מהות הראייה היא חדשה ולא מגיש הראייה הוא חדש. אם אני מרשה עקרונית, לפי הרישא של 42ג, להביא תכן חדש ברשות מיוחדת של בית המשפט, מה זה משנה לי הצנור הסכני בו מובאת הראייה, אם העד העיד או לא העיד? אני רוצה להביא דברים שלא היו, יגידו לי - העד העיד, זו ראייה שהושמעה והוגשה.

כל ההבחנה הזאת נראית לי חסרת יסוד. לפי הפרוצדורה היום באותו משפט ברשות בית המשפט מותר להביא עד פעם שניה, לא מהות הראייה ולא על יסוד פורמלי שהעד הושמע.

לכן מה שחשוב הוא אם הראייה היא מהותית. ואז הסיפא מיותרת, כי כדי להתגבר על השמעת עדים בנקודות שהעידו מספיקה הרישא של סעיף 42ג.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני חושב שצודק חבר הכנסת בן-פורת שרואה בסעיף זה את הפתרון המעשי. לכן אני שואל: האם לא ניתן לבטא מה שאנו רוצים לומר בכך, שכל חידוש הדיון בדרך זו או אחרת, לאחר שהובאה ראיה מהמשפט הפלילי, אפשרי מטעמים מיוחדים ברשות בית המשפט, ויהיו הדברים אשר יהיו? גם חבר הכנסת אנקוריון וגם חבר הכנסת ארידור הציעו למחוק את הסיפא של סעיף 42ג. אם ברישא נאמר שלא יורשו להביא ראיות לסתור אלא ברשות בית המשפט, כל פעולה שבאה לשנות, לא ננעל את הדלת לגמרי אלא נשאיר זאת לשיקול

דעתו של בית המשפט. בזה איננו הולכים באופן קיצוני לרפורמה זו שיש לה גם מתנגדים. אנו אומרים: זו ראייה לכאורה, אבל נותנים שיקול דעת לבית המשפט לערער על כך. וזכות הערעור חלה על כל אפשרות. בית המשפט, ירצה להשקיע מאמץ וזמן לשמוע עוד ראייה למען עשיית הצדק יתן רשות. יחשוב שזה ענין טורדני וקנסרני, לא יתן רשות.

אני חושב שבזה עוד איננו משיגים כל מה שיכולנו לקוות להשיג מהדבר הזה. אבל נראה איך פועל הדבר שנה-שנתיים; יצטבר נסיון אם זה מספיק או שצריך להיות יותר ראדיקלי.

י. ארידור: אם נמחק את הסיפא - ואני בדיעה שצריך למחוק אותה כצעד ראשון למחיקת הסעיף כולו - מה קורה? המורשע או חליפו יהיו רשאים בתנאים מסויימים להביא ראייה לסתור את פסק הדין הפלילי. התובע האזרחי אחרי שמגיש את פסק הדין הפלילי, מביאים לו מערכת ראיות לסתור והוא אינו רשאי להביאן.

י. קרפ: התובע אינו מוגבל בהבראת ראיות לסתור.

י. ארידור: זה יותר גרוע. התובע האזרחי יהיה חפשי להביא כל ראיה לסתור מימצאים ומסקנות, ואילו האחראי מכוח הנתבע יהיה רשאי להביא רק...

י. קרפ: הוא אינו מוגבל בהבאת ראיות לתמוך.

י. ארידור: נוצר מצב של חוסר שוויון. התובע יהיה חפשי והנתבע יהיה מוגבל.

י. קרפ: אם זה לא סותר את הפסק הדין, הוא אינו מוגבל.

י. ארידור: לדעתי הפתרון הוא בהצעה שאני הגשתי. וההצעה אומרת: יראו את המימצאים והמסקנות שנקבעו במשפט הפלילי כאילו נקבעו במשפט האזרחי.

ההצעה שהגשתי מורכבת משלושה סעיפים. את הסעיף השלישי העתקתי מסעיפים 42ב, 42ג. בלי להכניס את התיקונים הדרושים. וזו הצעתי:

"35א.1) תובע במשפט אזרחי רשאי, לאחר שהורשע אדם בפסק דין חלוט בבית משפט בשל עבירה, להגיש תביעה אזרחית בשל העובדות המהוות את העבירה לאותו בית משפט שפסק במשפט הפלילי אף אם התביעה אינה בסמכותו.

2. לענין הדיון בתביעה אזרחית על פי סעיף זה יראו את המימצאים והמסקנות שנקבעו במשפט הפלילי כאילו נקבעו במשפט האזרחי.

3. הוגשה התביעה גם נגד צד זולת האדם שהורשע, יחולו לגבי אותו צד תכן הוראות סעיף 42ב וסעיף 42ג."

י. קרפ: אילו היה כתוב בהצעת חבר הכנסת ארידור במקום "לאותו בית משפט" - "לאותו שופט" ההצעה הייתה חופפת מה שהצענו עם פירוט של הפרוצדורה בתקנות. למעשה מה שמציע חבר הכנסת ארידור בהצעתו הוא שאפשר להגיש את התביעה האזרחית לאותו בית משפט; כלומר, שהדיון יכול להיות בפני אותו שופט ויכול שלא להיות בפני אותו שופט. החוצאה היא, שגם אם לא אותו שופט ישב בדין, אלא שופט אחר, יחייבו המימצאים והמסקנות והוא יהיה כבול למימצאים ולמסקנות למרות שהוא לא התרשם מהעדים...

י. ארידור: לכן הצעתי סעיף שלישי האומר - הוגשה התביעה גם נגד צד זולת האדם שהורשע יחולו לגבי אותו צד תכן הוראות סעיף 42ב וסעיף 42ג.

י. קרפ: זה אולי פותר חלק מהבעיות שאתה רואה כבעיות, אבל זה מעורר בעיות חדשות.

אתה קובע שהמימצאים והמסקנות מחייבים, גם כאשר /שופט; אחר מחליט.

י. ארידור: זאת גם אתם מציעים.

י. קרפ: לא.

היו"ר י. גולדשמידט: לא סיימנו את הדיון בסעיף 42ג. ולא קבלתי חשובה אם פישוט הדברים על ידי הבלעת הסיפא ברישא יכול להתקבל.

אני חושב שהיכולת בין חבר הכנסת ארידור ובין חברי הועדה האחרים הוא על השאלה: האם אנו רוצים בשני שלבים; (א) בדרך כלל ראייה לכאורה עם אפשרות של מתן רשות לבית המשפט להתיר הבאת חמר נוסף לצד זה או לצד זה. הרשות דרושה לנתבע ולא לתובע, כי התובע לא היה חייב להביא פסק הדין כראייה, אם לא רצה בכך.

(ב) במקרה של יצירת הפרוצדורה הרצויה, כאשר אותו שופט שפסק בתביעה הפלילית יושב בתביעה האזרחית, דרגה יותר גבוהה של חיוב פסק הדין.

נדמה לי שהצעת חבר הכנסת ארידור הופכת את הסדר. היא עושה לכלל מה שרצינו לעשות למקרה נדיר. בענין זה הייתי שואל את חברי הועדה ביבי ופרידמן איזו משתי הגישות נראית להם יותר.

מ. ביבי: אני בעד הגישה הכתובה.

ש. פרידמן: כפוף לפרטים שעוד אינני רואה אותם, הייתי נוטה לגישה של משרד המשפטים.

היו"ר י. גולדשמידט: זו מעין הכרעה, כי אני בדיעה שאנו צריכים ללכת בכיוון זה ולא בכיוון הפוך.

י. ארידור: כיוון שנדחתה הצעתי, אני חפשי לבקר ככל יכולתי את הצעת הרוב.

מ. ביבי: אני מציע לחלק את הנוסח של הצעת חבר הכנסת ארידור, ואז נוכל לראות מה ההבדלים בין הצעתו ובין ההצעה הכתובה.

היו"ר י. גולדשמידט: הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00